

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

Un nou plan de reformare, adâncire și completare a integrării continentale sub forma unei Uniunii Europene transformate într-o federație de state. Reacții politice și perspective legate de dinamica puterii UE pe arena internațională

Florin DIACONU

CS II (CR II), Institutul Diplomatic Român,
Conf. univ. dr., Facultatea de Științe Politice, Universitatea din București

La 12 septembrie a.c., Președintele în exercițiu al Comisiei Europene (CE), José Manuel Durão Barroso, a prezentat la Strasbourg, în cadrul Sesiunii plenare a Parlamentului European, un text intitulat *Discurs privind starea Uniunii în 2012*¹. Este vorba despre o a treia ocazie, într-un interval de timp foarte scurt, în care Barroso face trimitere la situația actuală a UE, ca și la perspectivele de viitor ale Uniunii. Textul la care ne referim conține atât o evaluare care merită comentată a mai multora dintre rezultatele pozitive și neîmplinirile UE, cât și liniile mari ale unui extrem de ambițios proiect politic privind *viitorul pe termen mediu și lung* al Uniunii².

Temeiul central al prezentei analize: preocuparea pentru puterea Uniunii Europene și dinamica acesteia

Ne-am oprit asupra acestui discurs politic, ca și asupra unor texte oficiale și informații de presă complementare, dintr-un motiv extrem de simplu: Uniunea Europeană reprezintă un actor al relațiilor internaționale care, în fiecare moment, se află în *competiție* deschisă (chiar dacă *adesea* nu extrem de intensă și *aproape totdeauna* non-violentă) cu alți actori ai scenei internaționale. Dintr-o asemenea perspectivă, care nu ignoră nici o clipă faptul că UE se află *nu numai* în competiție

¹ José Manuel Durão BARROSO, Președintele Comisiei Europene, *Discurs privind starea Uniunii în 2012*, prezentat în Sesiunea plenară a Parlamentului European / Strasbourg, la 12 septembrie 2012 (Speech/12/596), text în format electronic accesat la adresa de Internet <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/12/596&language=RO> (varianta .pdf)

² Prospectarea viitorului UE constituie nu doar o preocupare a unor personalități politice de prim ordin ale UE, ci și menirea unor segmente instituționale specializate ale Uniunii. Există, de exemplu, o entitate care se numește Unitatea de Studii Prospective a Comisiei Europene. Pentru tipul de investigare a unor scenarii de viitor posibile pe care le elaborează această structură, vezi, între altele, Gilles BERTRAND (coordonator), Anna MICHALSKI, Lucio R. PENCH, *Scenarii: Europa în 2010. O Europă, cinci destine*, Editura Institutul de Economie Mondială, București, 2000

(care înseamnă și *conflict latent*), ci și în relații de *strânsă cooperare* (în plan economic sau strategic) cu alți actori ai scenei internaționale, accentul principal al succintei noastre analize se plasează în zona delimitată, conceptual, de noțiunile de *putere și interes*. Ne raportăm la acestea, ca și în alte ocazii, în cheie teoretică realistă clasică³. Facem aici precizarea – metodologic importantă – că, spre deosebire de mulți colegi care predau relații internaționale, nu considerăm școala realistă clasică ca fiind un filon teoretic epuizat sau „cu bateriile serios descărcate”. Dimpotrivă, la fel ca și autori cu autoritate academică practic incontestabilă, cum ar fi, de exemplu, John J. Mearsheimer, credem că atenția *majoră* acordată de realiști conceptului de putere este *perfect* legitimă, practic oricând și oriunde, întemeiată fiind pe faptul că „viața de zi cu zi este în esență o luptă pentru putere, în care fiecare stat nu numai că face eforturi să devină cel mai important actor din sistem, ci și să se asigure că nici un alt stat nu ajunge în această poziție superioară”, precum și pe convingerea că „relațiile internaționale nu se află într-o continuă stare de război, ci în una de neîncetată competiție pentru securitate, existând tot timpul în fundal posibilitatea conflictului”, iar „intensitatea rivalităților variază de la caz la caz”⁴. În cazul analizei noastre *nu* este vorba, desigur, despre actori de tip *statal*, ci despre o organizație *regională* – Uniunea Europeană – aflată însă, conform aceleiași logici, tot în competiție deschisă cu alți actori ai sistemului internațional, actori care dețin și folosesc o cantitate relativ asemănătoare – sau cel puțin comparabilă – de putere.

Interesele vitale ale României, legate de Uniunea Europeană și evoluția capacității UE de a influența scena globală

Ne preocupă în mod *foarte* serios viitorul Uniunii Europene și al puterii acesteia, ca și proiectele politice legate de această temă (indiferent de culoarea politică a autorilor lor) dintr-un motiv lesne de înțeles: *destinele României sunt, ca și multe dintre interesele vitale ale țării noastre, strâns legate de puterea UE, ca și de dinamica acesteia (altfel spus, de dinamica influenței pe care UE o poate exercita asupra arenei internaționale în ansamblul său, ca și asupra unor segmente de tip regional a scenei globale)*. Cât de importantă este Uniunea Europeană pentru România devine și mai clar dacă trecem în revistă, chiar foarte pe scurt, un număr suficient de texte *oficiale* ale instituțiilor românești cu atribuții majore în domeniul politicii externe.

Ministerul român al Afacerilor Externe (MAE), de exemplu, afirmă, în termeni lipsiți de orice echivoc, că „aderarea României la UE și NATO” au constituit „obiective fundamentale ale politicii externe a României în perioada post-Război

³ Pentru *putere*, vezi Graham EVANS, Jeffrey NEWNHAM, *Dicționar de relații internaționale româno-englez*, Ed. Universal Dalsi, București, 2001, pp. 458-459. Pentru o discuție amănunțită referitoare la *putere și interesul național*, privite în cheie realistă (precum și în interconexiunea lor), vezi Jack DONNELLY, *Realism and International Relations*, Cambridge University Press, Cambridge (UK), New York, 2000, pp. 31, 44-46, 77-80, 150-153, 159, 164-166, 187-188. Pentru definiția în cheie teoretică realistă *clasică* a puterii și a interesului, vezi mai ales Hans J. MORGENTHAU, *Politica între națiuni: Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, 2007.

⁴ John J. MEARSHEIMER, „Falsa promisiune a instituțiilor internaționale”, în secțiunea „Anexa A: Aducerea la zi a realismului în secolul XXI”, în volumul Hans J. MORGENTHAU, *Politica între națiuni: Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 584

Rece”, precum și că, în etapa actuală, „politica externă a României trebuie să conștientizeze că este momentul recuperării ‚suflului’ în acțiunea externă a statului român. Aceste obiective majore, atinse cu efortul major al întregii clase politice și al întregii societăți românești, nu au fost obiective ‚în sine’, ci instrumente de modernizare și creștere a profilului internațional al țării. Este momentul ca ele să fie utilizate la maximum de eficiență pentru atingerea intereselor României. Trebuie ca acțiunea de politică externă să se concentreze pentru continuarea eforturilor de realizare a integrării europene depline, eliminarea vulnerabilităților încă existente, permițând astfel consolidarea statutului internațional al României prin asigurarea coerenței, eficacității și predictibilității politicii noastre externe.”⁵. Textul oficial din care cităm aici mai precizează și că, pentru „susținerea obiectivului de modernizare a României și creșterea profilului statului român pe plan european și internațional”, MAE va „urmări dezvoltarea și consolidarea profilului României în UE și NATO și punerea în valoare cu mai mare eficacitate a beneficiilor ce decurg din statutul României de membru al celor două structuri”⁶.

Strategia de Securitate Națională a României subliniază, la rândul său, că „statutul de membru al Alianței Nord-Atlantice, precum și procesul complex de integrare în Uniunea Europeană pe care îl parcurge România, acționând într-un spațiu de securitate bazat pe valori, interese și obiective comune, pe principiile și normele democrației, statului de drept și economiei de piață, oferă țării noastre condiții favorabile dezvoltării economice și sociale accelerate, participării active la acțiunile de menținere a păcii și securității în plan regional și global, contracarării eficiente a riscurilor și amenințărilor clasice și a celor de tip asimetric”⁷, precum și că țara noastră „este direct interesată să joace un rol activ și constructiv în plan european și regional, să fie o punte de legătură între civilizații, interese economice și culturale diferite, în beneficiul stabilității și prosperității întregii Europe”⁸.

Temă perenă: cazul viziunii lui Romano Prodi, la vremea când era Președinte al Comisiei Europene, despre puterea și viitorul Europei

Facem aici și precizarea că discursul recent al lui Barroso ilustrează, într-o formă adusă la zi, o preocupare în mod evident *perenă* a liderilor Uniunii Europene, *indiferent de culoarea lor politică* (în sensul partizan al termenului): aceea pentru *consolidarea puterii UE*. Barroso, personaj marcant al Partidului Popular European, este – așa cum vom vedea în continuare – extrem de preocupat de *mai multe* dintre elementele constitutive ale puterii Uniunii Europene. Dar și personalități din zona de stânga a spectrului politic european au fost (și *sunt* în continuare) preocupate de *consolidarea puterii Europei, de asanarea disfuncțiilor și problemelor care reduc, direct și indirect, această putere, ca și de consolidarea rolului global al UE, rol*

⁵ MAE, „Orientarea conceptuală și de principiu”, în *Capitolul 12 – Diplomație și afaceri externe*, al textului mai amplu intitulat *Programul de guvernare*, la adresa de Internet <http://www.mae.ro/node/1606>

⁶ *Ibidem*, la adresa de Internet <http://www.mae.ro/node/1606>

⁷ Președintele României, *Strategia de Securitate Națională a României: România Europeană, România Euroatlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă*, București, 2007, text în format electronic la adresa de Internet <http://presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>, accesat la data de 20 septembrie 2012, pp. 7-8

⁸ *Ibidem*, p. 18

global întemeiat pe o anumită masă și configurație (structură) a puterii Uniunii. Pentru a da un singur exemplu, pe care îl considerăm a fi extrem de semnificativ, Romano Prodi, ales în mai 1990 în importanta funcție de Președinte al Comisiei Europene (aceeași funcție pe care o deține Barroso astăzi), făcea și el referire la faptul că „viitorul Europei va dobândi importanță nu numai pentru cetățenii și întreprinderile sale, ci și pentru întreaga comunitate internațională”, precum și la faptul că „intrăm într-o nouă eră, în care Europa trebuie să-și asume responsabilități directe mai mari în gestionarea conflictelor internaționale”, ca și la faptul că „în ciuda numeroaselor dificultăți și obstacole, construim o Europă mai mare și mai complexă, care va fi un protagonist de excepție în noua politică mondială”⁹. Prodi făcea trimitere, în termeni foarte clari, și la scenariul privind realizarea unității politice la nivel continental. El preciza că înșiși „părinții fondatori ai Europei”¹⁰ au fost preocupați de această problemă, amintind faptul că aceștia „au mizat pe posibilitatea realizării uniunii politice a Europei pe cale democratică, gândindu-se la o Europă care să fie rezultatul opțiunii libere a cetățenilor europeni, și nu al forței militare”¹¹. Subliniem aici faptul că, în opinia noastră, *unificarea politică la scară continentală nu este un scop în sine, ci doar o unealtă, o cale menită să concentreze într-o singură entitate politică întreg potențialul de putere al unui număr relativ mare de state*, dintre care unele sunt mari puteri (sau chiar *puteri mondiale*), altele sunt *puteri mijlocii*, iar altele sunt *puteri minore*¹² ale scenei globale. Altfel spus, unitatea politică extinsă la întreg spațiul UE (sau, eventual, la întreg spațiul Europei geografice) *ar putea genera, credem, apariția unui nou pol major de putere pe arena internațională (în cel mai bun caz, o superputere capabilă, la limită, să poată concura, dispunând de resursele demografice, economice și tehnologice ale unui întreg continent, cu SUA, ca și cu marile puteri asiatice de tipul Chinei sau Indiei)*. Opinia noastră este că și la un asemenea tip de rezultat (o Europă unită în plan politic tocmai ca să fie *foarte puternică*) se gândeau părinții fondatori ai UE acum câteva zeci de ani, ca și Prodi (reprezentant de seamă al stângii europene) în urmă cu un deceniu și jumătate, ca și Barroso (reprezentant important al drepteii europene) în zilele noastre.

Elemente principale ale proiectului prezentat de Barroso la 12 septembrie 2012

Partea introductivă a discursului Președintelui în exercițiu al Comisiei Europene pleacă de la premisa că UE „continuă să fie în criză”, cu precizarea – importantă, credem – că „este vorba nu numai de o criză financiară și economică și de o criză socială, ci și de o criză politică, o criză de încredere”¹³. Barroso afirmă, după ce prezintă patru cauze majore ale stării de criză (respectiv „practicile iresponsabile din domeniul financiar”, „nivelul nesustenabil al datoriei publice” și „o lipsă de competitivitate în statele membre”, precum și faptul că „zona euro se confruntă cu

⁹ Romano PRODI, *O viziune asupra Europei*, Editura Polirom, Iași, București, 2001, pp. 39-40

¹⁰ *Ibidem*, p. 59

¹¹ *Ibidem*, p. 60

¹² Pentru aceste patru categorii de puteri, ierarhizate în funcție de cantitatea de putere de care dispun, vezi Martin WIGHT, *Politica de putere*, Editura Arc, Chișinău, 1998, pp. 49-75. Wight analizează în mod distinct doar trei categorii (sau tipuri) de puteri, dar afirmă (vezi p. 71) că în cadrul categoriei puterilor *minore* există și două subtipuri care „ating o culme ce le distinge de regula comună: mari puteri regionale și puteri mijlocii”.

¹³ José Manuel Durão BARROSO, *op. cit.*, p. 2

propriile probleme structurale”, ceea ce înseamnă că „arhitectura acesteia nu s-a ridicat la înălțimea așteptărilor”, fapt care a dus la situația în care „dezechilibrele s-au acumulat în timp”¹⁴) că „Europa are nevoie de o nouă direcție, iar aceasta nu poate fi bazată pe idei vechi”, ci e nevoie „de un nou mod de gândire”¹⁵. Aceasta înseamnă, între altele, „că nu mai trebuie să încercăm să răspundem întrebărilor din viitor cu ajutorul instrumentelor din trecut”¹⁶. În esență, afirmă Președintele CE, actuala situație globală (în care, „într-o lume interconectată, statele membre ale UE nu mai sunt în măsură să contribuie singure în mod eficient la schimbarea cursului evenimentelor”¹⁷) este una care „necesită o mai mare unitate la nivel european”, iar „o mai mare unitate necesită o mai mare integrare”, după cum „o mai mare integrare necesită mai multă democrație la nivel european”. Toate aceste trei aserțiuni care radiografiază presiunile generate de globalizare ne conduc, afirmă Barroso, și înspre situația în care *trebuie* „să acceptăm faptul că suntem cu toții în aceeași situație și să recunoaștem caracterul comun al intereselor noastre europene”, ca și faptul că „destinele noastre sunt interdependente”¹⁸. Într-o situație dificilă, în care „este momentul să se pună capăt răspunsurilor fragmentate și soluțiilor de compromis”¹⁹, Barroso propune „un pact decisiv pentru Europa”, un pact care este menit „să ne promoveze valorile, libertatea și prosperitatea în viitor, într-o lume globalizată”, care urmează „să combine necesitatea de a ne menține economiile sociale de piață, pe de o parte, și necesitatea reformării acestora, pe de altă parte” și care „va stabiliza uniunea economică și monetară, va stimula creșterea economică durabilă și va restabili competitivitatea”²⁰. Mai concret, președintele CE propune, plecând tocmai de la faptul că „nu trebuie să lăsăm să existe nici cea mai mică îndoială cu privire la integritatea Uniunii sau la ireversibilitatea monedei euro”²¹ (după cum nici una dintre țările membre „nu trebuie să lase să se întrevadă nici cea mai mică îndoială că suntem hotărâți să introducem reforme”²²), ca element *principal* al pactului decisiv la care ne-am referit deja, „realizarea unei uniuni economice profunde și reale, bazate pe o uniune politică”²³. Aceasta înseamnă și obligația de a realiza, *foarte rapid*, numeroase *obiective foarte clare* (definite drept fiind „măsurile economice... în regim de urgență” și care sunt elemente ale unui capitol al discursului, intitulat *Uniunea economică*)²⁴: 1. realizarea, la nivel național, a unor reforme „structurale care au fost amânate de mai multe decenii” (reforme cum ar fi „să modernizăm administrația publică”, „să reducem cheltuielile inutile”, „să combatem grupurile de interese și privilegiile nelegitime”); 2. „să desăvârșim piața unică”; 3. „să ne reducem dependența de energie” importată, în paralel cu un accent suplimentar pus pe exploatarea energiilor regenerabile; 4. „promovarea competitivității” în sectoare-cheie ale economiei europene; 5. „să fim mai ambițioși în privința educației, cercetării, inovației și științei”; 6. un plus de investiții „în noua noastră politică industrială”, urmărind crearea unui „mediu de afaceri care să încurajeze antreprenoriatul și să

¹⁴ *Ibidem*, p. 2

¹⁵ *Ibidem*, p. 3

¹⁶ *Ibidem*, p. 3

¹⁷ *Ibidem*, p. 3

¹⁸ *Ibidem*, p. 3

¹⁹ *Ibidem*, p. 4

²⁰ *Ibidem*, p. 4

²¹ *Ibidem*, p. 4

²² *Ibidem*, p. 4

²³ *Ibidem*, p. 4

²⁴ Pentru lista acestora vezi *Ibidem*, pp. 4-8

sprrijine întreprinderile mici”; 7. „să simplificăm cadrul de impozitare”; 8. „o politică proactivă în materie de schimburi comerciale, pe care o putem promova prin deschiderea de noi piețe”; 9. „să ne utilizăm mai eficient resursele”; 10. „să întărim coeziunea socială”; 11. „eradicarea fraudei fiscale și a evaziunii fiscale”; 12. sprijinirea acelor dintre statele membre care „pun în aplicare reformele cele mai radicale” și unde, drept urmare, „există greutăți și există ajustări dificile”; 13. „garantarea stabilității zonei euro”, obiectiv privit ca fiind „cea mai urgentă prioritate”.

Dar, a continuat Barroso, măsurile și obiectivele trecute deja în revistă în rândurile anterioare sunt *doar* cele „pe care trebuie să le punem în aplicare în regim de urgență”, ceea ce este „indispensabil”, dar „nu și suficient”²⁵. *Dincolo de orizontul imediat al unor măsuri complexe de urgență*, „trebuie să desăvârșim uniunea economică și monetară”, ceea ce înseamnă că „trebuie să creăm o uniune bancară și o uniune fiscală, precum și mecanismele instituționale și politice aferente acestora”, ca și „un mecanism de supraveghere unic european”; acest mecanism este, subliniem, unul care „reprezintă piatra de temelie a uniunii bancare”, a mai precizat Președintele CE. În cadrul respectivului mecanism „este vorba de o supraveghere pentru toate băncile din zona euro”, iar „Banca Centrală Europeană va avea un rol central”²⁶.

În ceea ce privește *uniunea politică* la nivel european, Barroso a afirmat că „va trebui să evoluăm către o federație de state naționale. Avem nevoie de o astfel de federație. Aceasta este orizontul nostru politic”²⁷. El a vorbit și despre faptul că „nu putem continua să încercăm să depășim problemele europene numai cu soluții naționale”²⁸, cât și despre faptul că obiectivul întăririi cooperării între Parlamentul European și parlamentele naționale nu poate fi realizat „fără consolidarea partidelor politice europene”. Barroso a mai precizat și că „un mod important de a aprofunda dezbaterile politice paneuropene ar fi ca partidele politice europene să își prezinte”, fiecare, câte „un candidat la funcția de Președinte al comisiei la alegerile pentru Parlamentul European” și care urmează să aibă loc în 2014²⁹.

Partea din discurs care se concentrează asupra temei uniunii politice la nivel european face repetate trimiteri la statutul de putere al Europei pe arena globală. Așa de exemplu, Barroso a afirmat că „o uniune politică înseamnă, de asemenea, să facem mai multe pentru a ne îndeplini rolul la nivel mondial”, precum și că „în lumea de astăzi, mărimea contează” (trimitere *directă* la faptul că *puterea unei federații europene ar fi, ceea ce e ușor de înțeles, semnificativ mai mare decât aceea fiecăreia dintre statele componente*). El a precizat și că „mai mult decât oricând, cetățenii noștri și noua ordine mondială au nevoie de o Europă activă și influentă”³⁰. În termeni mai preciși, Președintele CE a enunțat câteva priorități legate de statutul puterii UE pe arena mondială: 1. „lumea are nevoie ca UE să se mențină în fruntea asistenței pentru dezvoltare și a ajutorului umanitar”; 2. scena globală are nevoie ca o Uniune

²⁵ *Ibidem*, p. 8

²⁶ *Ibidem*, p. 8

²⁷ *Ibidem*, p. 12

²⁸ *Ibidem*, p. 10

²⁹ *Ibidem*, p. 10

³⁰ Pentru aceste elemente vezi *Ibidem*, p. 11

Europeană puternică „să sprijine economiile deschise și să lupte împotriva protecționismului”; scena globală conține și nevoia „ca UE să conducă lupta împotriva schimbărilor climatice”; și 4. în sfârșit, „lumea are nevoie de o Europă capabilă să desfășoare misiuni militare pentru a contribui la stabilizarea situației în zonele de criză”³¹.

Barroso a insistat în mod special și asupra faptului că „trebuie să profităm de alegerile din 2014 pentru a mobiliza toate forțele proeuropene”, precum și asupra faptului că „nu trebuie să le permitem populuiștilor și naționaliștilor să stabilească o agendă negativă”. El a atras atenția în mod special asupra unui *pericol* „chiar mai mare decât scepticismul antieuropenilor”; acest pericol „este indiferența sau pesimismul proeuropenilor”³².

Texte complementare discursului Președintelui Comisiei Europene

Tot la 12 septembrie, Comisia Europeană dădea publicității un document consistent, intitulat *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu. Foaie de parcurs către o uniune bancară*³³. Textul în cauză sublinia în mod special faptul că măsurile adoptate până acum „nu sunt suficiente pentru a reacționa eficient în fața amenințărilor la adresa stabilității financiare” și, că, tocmai de aceea, „Comisia a solicitat crearea unei uniuni bancare pentru a construi o bază mai solidă pentru sectorul bancar și pentru a reinstaura încrederea în moneda euro, totul ca parte a unei viziuni pe termen lung asupra integrării economice și bugetare. Transferul supravegherii bancare la nivel european este un element esențial al acestui proces...”³⁴. Textul precizează și că „piața unică și uniunea bancară sunt... două procese care se consolidează reciproc”³⁵, precum și că, după ce „Comisia a acționat prompt și responsabil”, este acum „rândul altor instituții să acționeze pentru a asigura instaurarea mecanismului de supraveghere unic până la data de 1 ianuarie 2013”³⁶. Am insistat în mod în mod deosebit asupra acestei *date-limită* care este solicitată de Comisie fiindcă, așa cum vom vedea, *unele* state (inclusiv Germania, cel mai puternic stat din cadrul UE) au serioase rezerve asupra acestui termen, în timp ce altele susțin adoptarea *foarte* rapidă a unor pași decisivi de reformare a UE.

Practic în același moment în care Barroso își rostea discursul în plenum Parlamentului European, discuția despre viitorul UE era completată și de intervenția Președintelui Consiliului Uniunii Europene, Herman Van Rompuy. La 13 septembrie a.c., surse de presă românești, care citau inclusiv materiale ale *AFP*, ca și documente făcute publice de către serviciul de presă al înaltului demnitar european, precizau că Van Rompuy anunțase deja că „va începe în săptămânile următoare consultările pentru consolidarea uniunii economice și monetare”, obiectiv pentru îndeplinirea căruia propunea inclusiv constituirea unui „buget central”, acesta fiind considerat ca putând

³¹ *Ibidem*, p. 12

³² *Ibidem*, p. 14

³³ Comisia Europeană, *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu. Foaie de parcurs către o uniune bancară*, Bruxelles, 12.9.2012, COM(2012) 510 final

³⁴ *Ibidem*, p. 2

³⁵ *Ibidem*, p. 3

³⁶ *Ibidem*, p. 10

funcționa în calitate de instrument util „pentru a gestiona șocurile asimetrice”, precum și pentru a „ajuta la prevenirea contagiunii”³⁷ disfuncțiilor și stărilor de criză.

Ideea adâncirii și completării profunde a integrării europene nu este deloc una nouă, așa cum am văzut deja. Dar merită subliniat aici și faptul că demersul întreprins de Barroso a fost precedat, chiar în prima parte a verii lui 2012, de *declarații politice semnificative* ale altor lideri importanți din cadrul Comisiei Europene. La sfârșitul lui iunie a.c., de exemplu, Viviane Reding publica, în calitatea sa de Vice-Președinte al Comisiei Europene, o scrisoare deschisă în care afirma, în termeni lipsiți de orice echivoc, că: „destinația noastră în anii ce vin este clară: dacă vrem să menținem și să întărim poziția Europei în lume, trebuie să transformăm Uniunea Economică și Monetară într-o puternică Federație Politică Europeană”, relatează *The Register*; publicația din care cităm aici sublinia și faptul că scrisoarea lui Reding îndemna explicit la o imitare *deliberată* a modelului constituit de structurile federale din Statele Unite ale Americii³⁸. Trimiterea *directă* făcută de Reding la necesitatea de a întări poziția Europei în lume este cu mult prea clară, în termenii discuției noastre legate de puterea UE, pentru a mai fi nevoie de vreun comentariu suplimentar.

Primele reacții: diferențe serioase între Paris și Berlin, reticență la Stockholm

Planurile privind un plus semnificativ de integrare și unitate în cadrul UE au generat imediat *reacții diverse, adesea intens contradictorii*. La doar două zile după discursul rostit de Barroso în cadrul Sesiunii plenare a Parlamentului European, *Reuters* relatea, la 14 septembrie a.c., că, în cadrul reuniunii din Cipru a miniștrilor de finanțe ai țărilor din UE, *punctele de vedere ale Germaniei și Franței s-au aflat, practic, în coliziune directă*. În timp ce Pierre Moscovici, ministrul de finanțe de la Paris, a afirmat că „putem și trebuie să avansăm rapid”, precum și că „nu trebuie să pierdem timp în rezolvarea crizei din zona euro”, Wolfgang Schaeuble, omologul său german, afirma că un ritm prea rapid al reformelor propuse de Comisie generează o anumită îngrijorare, fiindcă „ar putea genera așteptări... pe care nu le poți aduce la îndeplinire”. Demnitarul german a sugerat și că data de 1 ianuarie 2013 ca moment din care să înceapă aplicarea mecanismului prin care Banca Centrală Europeană (BCE) ar urma să supervizeze activitatea a peste 6.000 de bănci din țările zonei euro este una mult prea timpurie. Întrebat de presă dacă susține opinia lui Schaeuble, Moscovici a replicat, sec: „Nu!”³⁹.

³⁷ George ȘTEFAN, „Herman Van Rompuy, detalii despre proiectul Europei federale: buget central la nivel comunitar, emisiune limitată de datorie comună și coordonare economică”, material publicat la 13 septembrie de *HotNews.ro*, la adresa de Internet www.hotnews.ro/stiri-finante_banci-13216935-herman-van-rompuy-detalii-despre-proiectul-europei-federale...

³⁸ Bill RAY, „Viviane Reding says imitate US and form FEDERAL EUROPE”, text publicat la data de 28 iunie 2012, în *The Register*, la adresa de Internet www.theregister.co.uk/2012/06/28/eu_federation/

³⁹ Pentru diferențele de opinii dintre Moscovici și Schaeuble vezi, între altele, John O'DONNELL și Daniel FLYNN, „France, Germany at odds over pace of EU bank reform”, știre *Reuters* publicată la 15 septembrie 2012, la adresa <http://www.reuters.com/article/2012/09/15/eu-ecofin-idUSL5E8KF08S20120915>

Dar nu doar diferențele de opinii care separă Franța și Germania generează serioase semne de întrebare legate de perspectivele uniunii bancare la nivel european, uniune privită aici ca parte a proiectului de viitor, foarte complex, prezentat de către Barroso. Suedia este, și ea, extrem de sceptică. Tot cu ocazia reuniunii din Cipru a miniștrilor de finanțe din țările Uniunii Europene, relatează *Reuters*, Anders Borg, ministrul de resort de la Stockholm, a declarat că, atâta vreme cât țara sa nu face parte din uniunea bancară, Suedia nu poate accepta controlul Băncii Centrale Europene; și aceasta fiindcă, spunea Borg, „nu avem drept de vot”. Demnitarul suedez sublinia astfel, într-o manieră pe care o considerăm a fi justificată, că nu pot exista îndatoriri și obligații care să nu fie complementare unor drepturi pe măsură, în acest caz particular vorbind despre dreptul de a participa la procesul de luare a deciziilor. De asemenea, Borg a declarat: „contribuabilii noștri ar trebui să nu fie afectați de problemele băncilor din alte state”. Referindu-se la momentul în care mecanismul de supraveghere ce urmează să ofere puteri sporite BCE ar trebui să intre în funcțiune, Borg a afirmat că ar fi „nerealist și nepotrivit” ca astfel de măsuri să fie aplicate încă de la sfârșitul lui 2012 sau începutul lui 2013. Demnitarul suedez a afirmat, cu aceeași ocazie, și că există „mai multe țări îngrijorate” din rândul statelor ce fac parte din zona euro, precum și că sunt „foarte puține țările din afara zonei euro care cred” că aplicarea *rapidă* a unora dintre propunerile lui Barroso referitoare la chestiuni financiar-bancare ar reprezenta „o soluție echilibrată”⁴⁰.

Câteva concluzii „la cald”

În condițiile în care am început redactarea acestui text la doar o zi după ce președintele Comisiei Europene și-a rostit discursul privitor la starea și viitorul UE în fața Parlamentului European reunit la Strasbourg, e clar că nu putem beneficia de avantajul unei perspective oferite de un interval *suficient* de timp scurs între realitatea analizată și momentul în care este efectuată analiza în cauză. De aceea am și preferat, în intertitlul de mai sus, sintagma de concluzii „la cald” (pe care o putem reformula, la nevoie, folosind o altă expresie – concluzii *parțiale / preliminare*).

Una dintre concluziile de acest tip este deja prezentată în spațiul public, la doar cinci zile după discursul lui Barroso⁴¹. Ea poate fi formulată astfel: Dacă divergențe de tipul celor prezentate mai sus (vezi diferențe consistente de opinii între Franța și Germania, ca și atitudinea sceptic-precaută a Suediei, care se află, și ea, în coliziune cu proiectul lui Barroso, cu ceea ce solicită Comisia, ca și cu ceea ce susține Franța) vor continua să existe și să se manifeste cu putere, pare cât se poate de limpede, chiar și pentru cei care nu sunt contaminați de porniri eurosceptice (care par a fi tot mai la modă, inclusiv în România), că există șanse mari ca planul extrem de ambițios propus de Barroso să naufragieze. Menționăm aici și faptul că nu doar un eșec *complet* (puțin probabil, credem) al uniunii bancare și al mecanismului de control unic la nivel european, ci și o *amânare* notabilă (variantă cel puțin posibilă, credem) a sa, sau a oricărei alte componente a planului propus de Barroso ar putea genera cu ușurință

⁴⁰ Pentru opiniile lui Borg, vezi „UPDATE 1-Sweden sceptical on EU banking union plans”, știre *Reuters* publicată la 15 septembrie 2012, la adresa de Internet <http://www.reuters.com/article/2012/09/15/sweden-nordea-idUSL5E8KF2D220120915>

⁴¹ Florin DIACONU, „, Noua direcție’ a UE propusă de Barroso, confruntată deja cu obstacole serioase”, în *Revista 22*, anul XXIII, nr. 38 (1175), 18-24 septembrie 2012, p. 11

consecințe *complet* nefavorabile UE, dintr-un motiv foarte simplu: *statele din restul lumii n-au nici un motiv să aștepte, animate de fairplay, momentul în care Europa își va rezolva cumva spinoasele disensiuni interne* (care se manifestă uneori între marile puteri, în alte ocazii între acestea și statele ceva mai mici și cu economii naționale mai fragile, sau chiar între Nordul germanic și Sudul latin ale continentului, de-a lungul unor falii extrem de dinamice, dar care adesea se intersectează și se potențează reciproc). *Dimpotrivă, credem, orice eșec al politicilor menite să consolideze și să revigoreze rapid proiectul european, ca și orice încetinire a ritmului reformelor absolut necesare pentru a genera o Uniune mai puternică pe arena globală vor oferi numeroase și importante ferestre de oportunitate altor actori ai scenei internaționale; și, să nu uităm, vorbim aici despre state și organizații regionale care, în realitate, sunt (așa cum am precizat deja încă din primele rânduri ale textului de față) competitori (sau rivali, ca să formulăm mai simplu) reductabili, tocmai pentru că sunt suficient de puternici (și au și interese care pot fi definite / formulate în termeni de putere), ai Uniunii Europene.*

O a doua concluzie parțială este una privitoare la *atitudinea Germaniei în raport cu viitorul Uniunii Europene. Germania este țara cea mai populată din Uniunea Europeană* (cu peste 81,305 milioane de locuitori, conform estimării făcute de CIA în iulie 2012⁴²), precum și *țara cu cel mai mare Produs Intern Brut (PIB) din Uniune* (la cursul oficial de schimb, în jur de 3,577 trilioane USD, în 2011; aceasta înseamnă un nivel al PIB / cap de locuitor de 38.400 USD, conform estimărilor făcute pentru anul 2011⁴³); *în aceste condiții, este cumva firesc ca decidenții politici de la Berlin, indiferent care este culoarea lor politică, să se auto-perceapă drept fiind îndreptățiți la un rol cu totul special în cadrul UE. Dar, dacă panoramăm în mod dezinhibat (însă și cu o foarte serioasă preocupare pentru precizia analizei științifice) un set suficient de mare de cazuri istorice (pe care le putem folosi ca *util* termen de comparație pentru situația concretă la care ne referim aici), observăm că, pe arena internațională, actorii politici de tip statal care s-au impus și s-au menținut într-un rol conducător al unor grupări sau al altor formule de agregare (cel mai adesea regionale) ce au reunit mai multe țări au reușit această performanță, indiferent de epoca istorică la care ne referim, doar făcând eforturi și cheltuieli notabile (în plan politic, militar, economic), adesea chiar uriașe și asumându-și riscuri politice și strategice de mari proporții. Cel mai adesea, eforturile și riscurile la care ne referim aici au fost mai mari (mai consistente) decât ale oricărui alt stat din grupul condus. Pentru a da un exemplu simplu de înțeles, în cazul situației extrem de dificile din Europa, în primii ani de după Al Doilea Război Mondial, SUA au conturat ceea ce numim astăzi Planul Marshall, îndreptat „împotriva foametei, sărăciei, disperării și haosului”, plan prin care America, „din 1948 până în 1951 a alocat 13 miliarde dolari pentru refacerea Europei”⁴⁴ (unii istorici europeni utilizează, pentru a descrie mărimea*

⁴² „Germany”, în lucrarea *CIA World Factbook*, la adresa de Internet www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html (la capitolul „Populație”)

⁴³ *Ibidem* (la capitolul „Economie”)

⁴⁴ Pentru țelurile Planului Marshall, ca și pentru mărimea sumelor de bani folosite de SUA pentru refacerea și stabilizarea Europei (ca și pentru consolidarea statutului excepțional al puterii SUA pe arena globală) vezi George Brown TINDALL, David E. SHI, *America: o istorie narativă*, Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 846

sumelor transferate, formularea „peste 10 miliarde de dolari”⁴⁵). Această *uriașă*⁴⁶ alocare de resurse a confirmat rolul conducător al SUA în cadrul lumii occidentale. Cu doar câțiva ani înainte, în conjunctura geostrategică extrem de dificilă constituită de Al Doilea Război Mondial, SUA s-au impus relativ rapid, împreună cu URSS, ca putere *conducătoare* (cu potențial hegemonic deja *pe deplin* conturat) a marii coaliții de război a Națiunilor Unite (rol *global* pe care ambele state l-au păstrat, vreme de mai multe decenii, și în lumea postbelică). Dar cele două țări la care ne referim aici au obținut și au menținut acest rol nu ca simplă urmare a existenței a unei mase notabile a resurselor lor *potențiale* de putere, ci ca urmare directă a *efortului realmente colosal* făcut în lupta contra Axei. Vorbim aici despre un efort cât se poate de concret și cât se poate de măsurabil: SUA, de exemplu, au ajuns să producă (alocând pentru aceasta sume enorme), în timpul celei de-a doua conflagrații mondiale, începând cu 1943, *mai multe* avioane militare și de transport decât *toți* aliații Americii la un loc (și, încă din 1941, *mai multe* aeronave decât *toate* puterile Axei luate împreună)⁴⁷, Washingtonul fiind astfel capabil să funcționeze, fără probleme, ca un veritabil arsenal al *întregii* lumi libere, producând avioane (ca și *multe* alte categorii de tehnică de luptă) în cantități care, așa cum spunea la vremea sa Președintele Roosevelt, s-au dovedit a fi absolut suficiente „nu numai pentru propriile noastre forțe, dar deasemeni pentru armatele terestre, pentru flotele și pentru armatele aeriene care se bat alături de noi”⁴⁸. În termeni mai generali, rolul cu totul excepțional al SUA pe arena internațională a fost plătit din greu, tot în anii la care ne-am referit deja (în sensul plin, din perspectivă strict economică, al cuvântului *a plăti*): Washingtonul a alocat *cantități absolut uriașe* – și *fără precedent* – de resurse economice de toate tipurile (*forță de muncă, bani, materii prime, mașini-unelte, mijloace de transport*) pentru realizarea obiectivelor *sale de politică externă*. Dacă în 1941, de exemplu, producția de armament a SUA era *semnificativ mai mică* decât a principalilor săi aliați, URSS și Marea Britanie, precum și *semnificativ mai mică* decât aceea Germaniei, începând cu 1943, lucrurile s-au schimbat în mod spectaculos (și *decisiv*): SUA alocau în acel an pentru producția de armament 37,5 miliarde USD, respectiv cu aproape 30 % mai mult decât principalii săi aliați luați împreună, precum și de peste două ori mai mulți bani decât *toate* puterile Axei luate la un loc⁴⁹. La fel, cu peste un secol mai devreme, Marea Britanie a fost cea care, la sfârșitul epocii napoleoniene, și-a impus voința în Europa. Dar rolul

⁴⁵ Pierre MILZA, Serge BERSTEIN (coordonatori), *Istoria secolului XX*, Vol 2: *Lumea între război și pace (1945-1973)*, Editura BIC ALL, București, 1998, p. 40

⁴⁶ La prima vedere, suma nu pare exagerat de mare, dacă o comparăm cu diverse segmente ale bugetului federal din zilele noastre. Dar, să nu uităm, în acei ani puterea de cumpărare a monedei americane era cu totul alta, iar cele 13 miliarde USD trebuie să fie raportate la prețurile din epocă. Pentru a înțelege mai bine această chestiune, amintim aici că, de exemplu, suma totală cheltuită de SUA pentru a construi nave de transport și luptă în Primul Război Mondial a fost de doar 5 miliarde USD; iar un salariu *săptămânal* foarte bun, în domeniile de vârf din industria de apărare, era, în februarie 1941, de 32,95 USD, ceea ce înseamnă un venit salarial *anual* de 1.713 USD. Pentru aceste cifre vezi grupajul de texte din „America faces the future”, în *Proceedings of the Academy of Political Science, Columbia University*, volumul XIX, numărul 3, mai 1941, pp. 288, 316

⁴⁷ Pentru cifrele exacte vezi tabelul 34, intitulat „Aircraft production of the powers, 1939-1945”, în Paul KENNEDY, *The rise and fall of the great powers: Economic change and military conflict from 1500 to 2000*, Vintage Books, New York, 1989, p. 354

⁴⁸ Franklin Delano ROOSEVELT, *Discursuri și mesagii*, traducere de Milton G. Lehrer, București, 1946, p. 73

⁴⁹ Tabelul 35, intitulat „Armaments production of the powers, 1940-1943 (billions of 1944 dollars)”, în Paul KENNEDY, *op. cit.*, p. 355

decisiv al Londrei în reconfigurarea balanței continentale de putere, ca și rolul cu totul special al Angliei în afacerile europene (și în politica mondială) din epoca respectivă a fost de asemenea întemeiat pe *eforturi și cheltuieli colosale*: în fapt, Marea Britanie a fost aceea care a acoperit o cotă-parte *foarte* mare din costurile *uriae* presupuse de eforturile *repetate* (chiar dacă multă vreme lamentabil eșuate) făcute de marile puteri continentale conservatoare și/sau absolutiste împotriva Franței revoluționare și postrevoluționare⁵⁰. Și mai devreme în istoria europeană, statul carolingian a devenit *hegemonul de facto* al întregii părți vestice și centrale a Continentului *tot* ca urmare a unui efort (politico-militar) de asemenea *colosal și de lungă durată*, ca și ca urmare a asumării unor *riscuri* geostrategice de dimensiuni foarte serioase. E suficient, credem, să amintim aici că împăratul Carol cel Mare, intrat în istorie ca fiind „preagloriosul”, „neîntrecutul”, precum și „cel mai bun și mai mare rege al vremii”⁵¹ sale, a dus, doar împotriva unui singur adversar extern, neamul saxonilor, „un război care a durat treizeci de ani” (purtat, să nu uităm, concomitent cu *alte* „multe și mari războaie” care s-au desfășurat „în diferite părți ale lumii”, cronicarii epocii subliniind în mod deosebit faptul că „deși războiul cu saxonii, început cu doi ani înaintea celui din Italia, a fost purtat neîntrerupt, nici unul dintre conflictele armate din alte părți nu a fost abandonat și nicăieri bătăliile – adesea atât de trudnice – nu au fost întrerupte”)⁵². Cronicarul din care am citat aici trece în revistă, într-o manieră vădit idealizată, dar valabilă în linii mari și astăzi, calitățile care sunt necesare nu numai individului charismatic, ci și oricărui alt tip de actor politic (*inclusiv* actorilor *colectivi* pe care îi numim elite conducătoare, sau decidenți politici, sau făcând trimitere la întreaga clasă politică), pentru a dobândi și menține *rolul conducător* într-o lume turbulentă și complexă: „regele, care-și întrecea contemporanii în înțelepciune și tărie de caracter, n-a dat nicicând înapoi în fața actelor pe care trebuia să și le asume, pe motiv că acestea ar fi anevoioase, nici nu s-a temut de cele pe care trebuia să le ducă la îndeplinire, pe motiv că ar fi fost primejdioase, ci știind să îndure și să poarte fiecare împrejurare după cum aceea o cerea, nu obișnuia nici să cedeze dinaintea adversităților, nici să se lase ademenit de împrejurările fericite”⁵³. Am inserat aici aceste exemple istorice suficient de detaliate pentru a sublinia, prin comparație, faptul că *Germania de astăzi nu face întotdeauna toate eforturile și cheltuielile (și nici nu își asumă toate riscurile politice consistente) absolut necesare ca ingrediente de bază pentru asumarea și menținerea poziției stabile de lider continental, deși vorbim despre eforturi și cheltuieli, ca și despre riscuri pe care Berlinul și le-ar putea permite, cel mai probabil, fără dificultăți majore, având în vedere potențialul său uriaș de putere*. Dimpotrivă, episoade cum este cel descris de știrile de presă mai sus comentate *par* să indice *un interes crescut al Berlinului pentru rezultate politice maxime, obținute însă cu alocări minime de resurse (cu cheltuieli minime, altfel spus), precum și cu asumări minime de riscuri* (ceea ce este, credem, practic imposibil). Ar fi, credem,

⁵⁰ G. M. TREVELYAN, *Istoria ilustrată a Angliei*, Ed. Științifică, București, 1975, p. 650, subliniază faptul că Anglia “a încurajat și a finanțat” fiecare coaliție ce a luptat contra Franței; aceeași lucrare afirmă că, pentru a-l înfrânge pe Napoleon, „Anglia a plătit prin suferințe economice” atât de consistente, încât însuși „cursul revoluției industriale a fost strâmbat și abătut de exigențele războiului” – *Ibidem*, p. 659

⁵¹ EGINHARD, *Vita Karoli Magni / Viața lui Carol cel Mare*, Editura Vremea, București, 2001, pp. 41, 47, 49

⁵² Pentru eforturile de *foarte* lungă durată și făcute *concomitent* pe *mai multe* direcții strategice de către statul carolingian vezi EGINHARD, *op. cit.*, pp. 71, 75-77

⁵³ *Ibidem*, p. 77

util pentru destinele pe termen *lung* ale Europei ca Germania să înțeleagă că *nu* poate dobândi și menține un rol *realmente* proeminent și stabil la nivel continental și global, atâta vreme cât are un astfel de comportament. Condiția de lider european *incontestabil*, ca și aceea de putere *mondială pe deplin conturată* ar presupune, credem, o Germanie care să aibă *deplina voință politică* de a funcționa ca „tractor” (sau „locomotivă”) pentru multe regiuni și țări din UE, asanând, în timp, folosind însă în chip neprecupețit inclusiv *propriile*-i resurse enorme, problemele economice din țările mai fragile ale Uniunii (ca și o Germanie care să aibă, *la fel*, și *voința politică* de a trimite, în Afganistan – unde, e drept, vorbim despre NATO, nu despre UE, dar geografic și axiologic cele două structuri sunt *oricum* parțial suprapuse – un contingent militar *realmente* proporțional cu rangul puterii sale, ca și cu ambițiile sale continentale și globale⁵⁴).

O a treia concluzie parțială este că în *dinamica UE par să existe probleme cumva cronice, disfuncții importante despre care liderii UE vorbesc practic constant, dar pe care Uniunea nu le rezolvă* (nu e foarte clar dacă acest fapt se întâmplă fiindcă UE *nu poate* rezolva respectivele probleme, sau fiindcă UE *nu are suficientă voință* pentru a elimina astfel de disfuncții care afectează grav puterea sa). Ca să dăm un singur exemplu, preferăm să ne referim la *competitivitatea economică*. În recentul său discurs, Barroso spunea că este nevoie de un pact european „care va restabili competitivitatea”⁵⁵ (ceea ce înseamnă, în mod clar, recunoașterea explicită a faptului că, în ceea ce privește competitivitatea, UE se confruntă cu probleme, cu rămăneri în urmă); că „putem menține creșterea economică doar dacă suntem mai competitivi”⁵⁶) o altă formulare care face trimitere la un nivel insuficient al competitivității); că e mare nevoie de „promovarea competitivității”⁵⁷ în sectoare-cheie ale economiei europene; că există o corelație clară între succesul politicilor sociale și competitivitatea economică (fapt dovedit și de situația în care „tocmai țările europene care au cele mai eficiente sisteme de protecție socială... sunt, în același timp, și cele care se numără printre economiile cele mai de succes și cele mai competitive al nivel mondial”⁵⁸ Dar, cu aproape 15 ani în urmă⁵⁹, Romano Prodi se referea, și el, exact la aceeași problemă care dezavantajează serios Europa în competiția globală. Prodi făcea trimitere, de exemplu, la faptul că „din cele mai mari 25 de companii americane actuale, 19 nu existau sau erau foarte mici înainte de 1960. Pe atunci nu existau, ca să dăm doar două exemple celebre, nici Microsoft, nici Intel. În schimb, din cele mai

⁵⁴ La momentul redactării acestui studiu, Germania are în cadrul ISAF un număr de 4.645 militari. Aceasta înseamnă, în medie, cam 57,3 militari pentru fiecare milion de locuitori. Contingentul britanic are efective totale de 9.500 militari, ceea ce înseamnă peste 150 de soldați pentru fiecare milion de locuitori. Contingentul românesc numără acum 1.808 militari, ceea ce înseamnă în jur de 90 soldați pentru fiecare milion de locuitori (ceea ce înseamnă, între altele, și că efortul politico-militar făcut de țări ca Marea Britanie sau România în Afganistan este, măsurat în numărul de militari din cadrul ISAF pentru fiecare milion de locuitori, semnificativ mai mare decât acela al Germaniei, calculat în aceeași manieră). Pentru efectivele contingentelor naționale din cadrul ISAF vezi documentul oficial al ISAF intitulat *Troop contributing nations*, adus la zi la data de 10 septembrie 2012, la adresa de Internet www.isaf.nato.int.

⁵⁵ José Manuel Durão BARROSO, *Discurs privind starea Uniunii în 2012*, la adresa de Internet, p. 4

⁵⁶ *Ibidem*, p. 5

⁵⁷ *Ibidem*, p. 5

⁵⁸ *Ibidem*, p. 6

⁵⁹ Ediția italiană a lucrării din care cităm aici a apărut într-o primă ediție italiană în 1999, la Societatea editrice il Mulino din Bologna. De atunci au trecut nu mai puțin de 14 ani.

mari 25 de întreprinderi europene nici una nu este nouă, toate existând de mai bine de 30 de ani”. Subliniind în mod deosebit situația din SUA, unde în mod frecvent „noi industrii, născute în urma progresului tehnico-științific, le înlocuiesc pe cele vechi, devenite între timp perimate”, Prodi afirmă și că „tehnologia europeană nu s-a dezvoltat în aceeași proporție în care au crescut bunăstarea și costurile muncii”. Altfel spus, el sublinia faptul că Europa are un deficit clar de competitivitate economică și, concomitent, avertiza că „riscul de a rămâne striviți între Statele Unite și noile protagoniste ale economiei mondiale continuă să fie ridicat”⁶⁰. Înaltul demnitar european vorbea și despre necesitatea „de a promova competitivitatea întreprinderilor” din întregul spațiu european și sublinia faptul că nu este deloc singurul om politic preocupat de această problemă, el făcând referire directă și la alți doi parteneri ai săi de idei, respectiv Tony Blair și Goran Persson⁶¹. În linii mari, putem concluziona că, deși separați de mai bine de un deceniu, atât Barroso cât și Prodi se referă la chestiunea *deficitului de competitivitate al Europei* în termeni *izbitor* de asemănători, ceea ce indică, foarte clar, faptul că vorbim despre o problemă *deja cronicizată* a UE. O problemă care, în fapt, nici măcar nu e nouă, atâta vreme cât știm că, încă din anii '80 ai secolului al XX-lea, era deja consolidată temerea că, după câteva „decenii de creștere economică și de succes, Europa începe să stagneze și, probabil, chiar intră în declin”⁶².

Bibliografie:

A. Surse primare, documente oficiale

- 1. BARROSO, José Manuel Durão, *Discurs privind starea Uniunii în 2012*, prezentat în Sesiunea plenară a Parlamentului European / Strasbourg, la 12 septembrie 2012 (Speech/12/596), la adresa de Internet <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/12/596&language=RO> (varianta .pdf)
- 2. Comisia Europeană, *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu. Foaie de parcurs către o uniune bancară*, Bruxelles, 12.9.2012, COM(2012) 510 final
- 3. EGINHARD, *Vita Karoli Magni / Viața lui Carol cel Mare*, Editura Vremea, București, 2001
- 4. Ministerul Afacerilor Externe (MAE), „Orientarea conceptuală și de principiu”, în *Capitolul 12 – Diplomatie și afaceri externe*, al textului mai amplu intitulat *Programul de guvernare*, la adresa de Internet <http://www.mae.ro/node/1606>
- 5. Președintele României, *Strategia de Securitate Națională a României: România Europeană, România Euroatlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă*, București, 2007, text în format electronic la adresa de Internet <http://presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>, accesat la data de 20 septembrie 2012

⁶⁰ Romano PRODI, *op. cit.*, pp. 109-110

⁶¹ *Ibidem*, p. 35

⁶² Paul KENNEDY, *op. cit.*, p. 474-475

- 6. PRODI, Romano, *O viziune asupra Europei*, Editura Polirom, Iași, București, 2001
- 7. ROOSEVELT, Franklin Delano, *Discursuri și mesagii*, traducere de Milton G. Lehrer, București, 1946
- 8. *Troop contributing nations*, document oficial al ISAF, adus la zi la data de 10 septembrie 2012, accesat la adresa de Internet www.isaf.nato.int.

B. Lucrări de specialitate

- 9. „America faces the future”, grupaj de texte în *Proceedings of the Academy of Political Science, Columbia University*, volumul XIX, numărul 3, mai 1941, pp. 258-375
- 10. BERTRAND, Gilles (coordonator), Anna MICHALSKI, Lucio R. PENCH, *Scenarii: Europa în 2010. O Europă, cinci destine*, Editura Institutul de Economie Mondială, București, 2000
- 11. EVANS, Graham, Jeffrey NEWNHAM, *Dicționar de relații internaționale română-englez*, Ed. Universal Dalsi, București, 2001
- 12. „Germany”, în lucrarea *CIA World Factbook*, la adresa de Internet www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html
- 13. KENNEDY, Paul, *The rise and fall of the great powers: Economic change and military conflict from 1500 to 2000*, Vintage Books, New York, 1989
- 14. MILZA, Pierre, Serge BERSTEIN (coordonatori), *Istoria secolului XX, Vol 2: Lumea între război și pace (1945-1973)*, Editura BIC ALL, București, 1998
- 15. MORGENTHAU, Hans J., *Politica între națiuni: Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, 2007
- 16. TREVELYAN, G. M., *Istoria ilustrată a Angliei*, Ed. Științifică, București, 1975
- 17. WIGHT, Martin, *Politica de putere*, Editura Arc, Chișinău, 1998

C. Știri și analize de presă

- 18. DIACONU, Florin, „'Noua direcție' a UE propusă de Barroso, confruntată deja cu obstacole serioase”, în *Revista 22*, anul XXIII, nr. 38 (1175), 18-24 septembrie 2012, p. 11
- 19. O'DONNELL, John și Daniel FLYNN, „France, Germany at odds over pace of EU bank reform”, știre *Reuters* publicată la 15 septembrie 2012, la adresa <http://www.reuters.com/article/2012/09/15/eu-ecofin-idUSL5E8KF08S20120915>
- 20. RAY, Bill, „Viviane Reding says imitate US and form FEDERAL EUROPE”, text publicat la data de 28 iunie 2012, în *The Register*, la adresa de Internet www.theregister.co.uk/2012/06/28/eu_federation/
- 21. ȘTEFAN, George, „Herman Van Rompuy, detalii despre proiectul Europei federale: buget central la nivel comunitar, emisiune limitată de datorie comună și coordonare economică”, material publicat la 13 septembrie de *HotNews.ro*, la adresa de Internet www.hotnews.ro/stiri-finante_banci-13216935-herman-van-rompuy-detalii-despre-proiectul-europei-federale...

- 22. „UPDATE 1-Sweden sceptical on EU banking union plans”, știre *Reuters* publicată la 15 septembrie 2012, text accesat la adresa de Internet <http://www.reuters.com/article/2012/09/15/sweden-nordea-idUSL5E8KF2D220120915>